

Förbereda textnära läsning

Gemensam och enskild läsning. Strategier för att förstå, tolka och analysera texter från olika medier. Att urskilja texters budskap, tema och motiv samt deras syfte, avsändare och sammanhang - Svenska/Svenska som andraspråk, Årskurs 7-9

Syfte

Förbereda frågor och aktiviteter som leder eleverna tillbaka till texten de läser gemensamt i klassen.

Läraren reflekterar

Just nu läser jag *Expeditionen: Min kärlekshistoria* av Bea Uusma med en klass. Vi läser, upptäcker, skriver och pratar tillsammans om bokens parallella upptäcktsresor på många olika sätt. Att planera för textnära undervisning fordrar tid som jag försöker frigöra med minskat fokus på insamling av bedömningsunderlag, rättning av, samt dokumentation av densamma. Jag släpper tankarna på att läroplan, bedömning och dokumentation ska styra utformningen av undervisningen. Boken och den gemensamma läsningen styr åt vilket håll vi färdas.

Metod

Jag läser texten före eleverna möter den. Jag markerar intressanta delar av texten, hela stycken ända ned till ordnivå. När jag har läst klart ett kapitel återvänder jag till texten och funderar på vilka delar som är viktiga och intressanta att lyfta tillsammans med eleverna utifrån några frågor: Vad har vi redan berört? Vad har fängslat? Vad har gått eleverna förbi? Vad behöver beröras igen? Vad är nytt? Baserat på svaren konstruerar jag korta skrivuppgifter och frågeställningar som leder eleverna tillbaka till texten. Deras svar kan sedan fungera som underlag till textsamtal.

Exempel

För att visa hur förberedelserna inför en sådan lektion kan se ut följer några exempel på textstycken som är intressant och viktiga, samt mina tankar om vad undervisningen kan fokusera på som kommentarer under varje stycke.

JAG SATT I EN FÅTÖLJ på en tråkig fest i mitten av nittiotalet. Jag drog ut en bok ur bokhyllan. *Med Örnen mot polen. Andréés polarexpedition år 1897.* Jag började läsa. Sen reste jag mig upp ur fåtöljen och gick hem. Jag tog boken med mig. Den har stått i min bokhylla sedan dess. I mer än femton år har jag inte kunnat släppa taget om *Andrée-expeditionen*: tre män från Stockholm, som försvann på väg till Nordpolen i en vätgasballong. Trettiotre år senare hittades resterna av deras sista läger, infruset på en öde ö, mitt i ishavet. Tre skelett, ett litet tält i trasor. Ju mer jag lär mig om historien, desto mer verklig blir den, som ett svartvitt foto som långsamt förvandlas till färg.

Ur mina anteckningar: *Hur man kan bli så intresserad och betagen av något? Fascinerande – har jag varit med om något liknande? Varför blir hon så intresserad egentligen – Vad är det i deckargåtan som fångslar – vägen dit med att lägga pussel, organisera och systematisera eller att hitta svaret? Hur kan kunskap göra något "verkligt" – Vad menar hon? En fin bild av växande kunskap och insikt: "som ett svartvitt foto som långsamt förvandlas till färg."*

K
DET ÄR DEN II JULI, 1897. Det är söndag. För två månader sedan cyklade Nils Strindberg omkring över Stockholms kullerstenar på sin nya velociped. Han drack punsch på Grand Hôtel och prickade duvor med luftgevär. Nu står han i en korg av flätat vide i en vätgasballong, 850 meter upp i luften, lutad mot relingen och tittar ner över isflak. Han är på väg till Nordpolen. Han fryser om fötterna.

Ur mina anteckningar: *Avståndet mellan Grand Hotell och Nordpolen, men också mellan marken och luften. Avståndet*

mellan lättsinniga nöjen, med punsch och luftgevär, och isande allvar där frystande fötter kan vara skillnaden mellan liv och död. Kontrasterna – För att synliggöra då och nu. Sommaren och vintern. Myllrande liv och stillhet.

Allra längst norrut på Spetsbergen, mot randen av ishavet, sist i raden av Fair Havens klippöar, ligger Vogelsang. Inte förrän ballongen kommer i närheten av ön, som reser sig rakt upp ur det minusgradiga klargröna vattnet, ser Nils att bergen, som på avstånd såg inbjudande släta ut, faktiskt är övertäckta av meterstora kantiga stenblock. Han har inget val. Det är den sista ön de kommer att passera innan de svävar ut över packisen.

Han lutar sig ut och kastar asken.

Han släpper ner sitt avskedsbrev till Anna, på en ö där ingen kommer att hitta det.

Ur mina anteckningar: Jag vet något som eleverna ännu inte vet. Den livslånga kärleken mellan Nils och Anna. Den uppgrävda graven. Brevet bland klipporna. Bea Uusmas besatta jakt på brevet. Balansgången mellan att synliggöra och förstöra (spoila) är hårfin. Därför – en fråga som inte avslöjar något, men som gör att eleverna kommer ihåg det: Varför släpper han ned brevet när han vet att ingen kommer att hitta det?

Lärarens tankar om vad undervisningen kan ge

Att bedriva textnära undervisning fordrar mycket förberedelsetid, men också lektionstid, som båda är en bristvara. Men hur ska eleverna utan att ge läsningen, skrivandet och tänkandet just tid, kunna bli hänförda och förundrade? Dessutom – vid sidan av att återberätta, sammanfatta, beskriva, förklara och redogöra för, i både tal och skrift, tillsammans med minst ett tiotal andra delar av läroplanens centrala innehåll kommer eleverna förmodligen att minnas något om expeditionens medlemmar, Anna Charlier och Bea Uusmas upplevelse av att gå i expeditionens fotspår. På köpet har eleverna sannolikt även erövrat ord som expedition, vätgasballong, rimfrost, råkar, meteorologi, absorption, köldeffekt, proviant, civilisation, Franz Josefs land, Vitön, telegram och utforskad landtunga. Tänk – bara det!

Lgr22 Syfte

Utveckla förmåga att läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften.

Centralt innehåll*

Gemensam och enskild läsning. Strategier för att förstå, tolka och analysera texter från olika medier. Att urskilja texters budskap, tema och motiv samt deras syfte, avsändare och sammanhang. Att urskilja innehåll som kan vara direkt uttalat

eller indirekt uttryckt i texten.

Skönlitteratur för ungdomar och vuxna från olika tider, från Sverige, Norden och övriga världen. Epik, lyrik och dramatik. Texter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor.

Betygskriterier*

Eleven läser skönlitteratur och sakprosatexter med **mycket gott** flyt och visar **mycket god** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med mycket god säkerhet. Eleven för **välutvecklade** resonemang om innehållet i olika texter. Eleven visar också **mycket goda** kunskaper om skönlitteratur och de sammanhang som olika verk har tillkommit i.

* årskurs 7-9